

Amos

Amos peyghemberning békaretliri

¹ Uzziya Yehudagha, Yoashning oghli Yeroboam Israilgha padishah bolghan waqitlarda, yer tewreshtin ikki yil ilgiri, Tekoadiki charwichilar arisidiki Amosning Israil togruluq éytqan sözliri:

— □ ■

² U: «Perwerdigar Zion téghidin hörkireydu, Yérusalémdin awazini qoyuwétidu; Padichilarning otlaqliri matem tutidu, Karmel choqqisi ghazanglishidu» — dédi. □ ■

Xudaning Israilgha qoshna qowmlar üstidin hökümi .... Suriye heqqide

³ Perwerdigar mundaq deydu: — «Demeshqning üch gunahi, berheq töt gunahi üchün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen,

---

□ **1:1** «Amosning Israil togruluq éytqan sözliri» — adette bu kitabta «Israil» Israilning «shimaliy padishahliqi»ni körsitudi. Amos Yehudaning Tekoa yézisidin bolghini bilen yetküzidighan béssharetlirining köpinchisi «shimaliy padishahliq» togruluqtur.

■ **1:1** Zek. 14:5   □ **1:2** «Perwerdigar Zion téghidin hörkireydu, Yérusalémdin awazini qoyuwétidu» — bu béssharet yer tewreshni körsetse kérek. «Karmel» bolsa Israilda höl-yéghin eng köp bolidighan jay; u «ghazanglashqan» bolsa, bashqa jaylar téximu shundaq bolatti.

■ **1:2** Yer. 25:30; Yo. 3:16

Chünki ular Giléadtikilerni tömür tırnılıq söremler bilen soqqanidi; □

4 Shundaqla Hazaelning öyige bir ot ewetimen,
U Ben-Hadadning ordilirini yutuwalidu. □

5 Demeshq derwazisidiki tömür baldaqni sun-duriwétimen,

Awen jilghisida turghuchini, Beyt-Édende shahane hasisini tutquchini üzüp tashlaymen;

Suriyening xelqi esirge chüshüp kirgha élip kétildi, — deydu Perwerdigar. □ ■

Filiſtiye heqqide

6 Perwerdigar mundaq deydu: —

«Gaza shehirining üch gunahi, berheq töt gunahi üchün, uningha chüshidighan jazani yandurmaymen,

Chünki ular Édomgha tapshurup bérishke, barlıq tutqunlarnı esir qılıp élip ketti. □ ■

□ **1:3 «ular (Suriyelikler) Giléadtikilerni tömür tırnılıq söremler bilen soqqanidi»** — «2Pad.» 10:32-33, 13:3-5-ayette Giléadtikilerning Suriye teripidin tartqan azab-oqubetliri xatirilen'gen; mushu ayette tilgha élin'għini shu bozek qilinishni körsetse kérek. □ **1:4 «Hazael»** — Demeshq padishahi bolup, «Ben-Hadad» uning oghli idi. □ **1:5 «Awen jilghisida turghuchi»** — bashqa birhil terjimisi «Rezillik jilghisida turghuchi» — démek, yeni Demeshqning padishahini ipadileydu. «Suriyening **xelqi esirge chüshüp kirgha élip kétildi**» — «Kir» Mésopotamiye (hazirqi iraq)diki bir yurt. Suriyelikler eslide shu jaydin chiqqanidi (9:7-ayetni körüng). ■ **1:5** 2Pad. 16:9; Yesh. 17:1-11; Yer. 49:23-27 □ **1:6 «Chünki ular Édomgha tapshurup bérishke, barlıq tutqunlarnı esir qılıp élip ketti»** — «tutqunlar» Israildin yaki Yehudadin tutqun qilin'ghan bir türküm kishiler bolsa kérek. Qarighanda Gazanıng (yeni Filistiyelerning) meqsiti Israillardın öch élish idi. ■ **1:6** 2Tar. 21:16, 17; 28:18

7 Hem Men Gazaning sépiligha ot ewetimen,
U uning ordilirini yutuwalidu;
8 Men Ashdodta turghuchini, Ashkélonda shahane
hasini tutquchini üzüp tashlaymen,
Ekron shehirige qarshi qol kötürimen;
Filistiylerning qalduqi yoqilidu, – deydu Reb Per-
werdigar.

Tur shehiri heqqide

9 Perwerdigar mundaq deydu: –
«Turning üch gunahi, berheq töt gunahi üçün,
uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen,
Chünki ular barliq tutqunlarni Édomgħa tapshu-
ruwetti,
Shundaqla qérindashliq ehdisini ésige almidi.□
10 Hem Men Turning sépiligha ot ewetimen,
Ot uning ordilirini yutuwalidu.

Édom heqqide

11 Perwerdigar mundaq deydu: –
«Édomning üch gunahi, berheq töt gunahi üçün,
uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen,
Chünki u barliq rehim-shepqedti tashliwétip,
Qilich bilen öz qérindishini qogħlighan;
U yirilghudek ghezepte bolup,

□ **1:9 «Chünki ular barliq tutqunlarni Édomgħa tapshu-ruwetti, shundaqla qérindashliq ehdisini ésige almidi»** – bu «tutqunlar» belkim yene Israildin kelgen bolushi mumkin. «Ehde» – Sulayman padishah esli Turning padishahi bilen ehde tüzgenidi. Bi-raq tutqunlarning nedin kéliishi, Turning kim bilen ehde tüzgenlikı anche muhim emes; muhimi, Xuda ularni wediside turmaslıqtek wijdansizliqi üçün jazalaydu.

Derghezipte bolghan halitini hemishe saqlaydu; □
 12 Hem Men Téman shehirige ot ewetimen,
 Ot Bozrahning ordilirini yutuwalidu».

Ammoniylar heqqide

13 Perwerdigar mundaq deydu: —
 «Ammonning üch gunahi, berheq töt gunahi üçün,
 uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen,
 Chünki ular chégrimizni kéngeytimiz dep, Giléadtiki
 hamilidar ayallarning qorsaqlirini yériwetti. □
 14 Hem Men Rabbahning sépiligha ot yaqimen,
 Jeng künide qiya-chiyalar ichide,
 Qara quyunning künide qattiq boran ichide,
 Ot uning ordilirini yutuwalidu;
 15 Hem ularning padishahi esirge chüshidu,
 — U emirliri bilen bille esirge chüshidu, — deydu
 Perwerdigar.

2

Moab heqqide

1 Perwerdigar mundaq deydu:

□ 1:11 «U yirilghudek ghezepte bolup,...» — bashqa birxil terjimi: «U ghezep bilen hemishe ademlerni yirtiwétip,...». □ 1:13 «Chünki u chégrimizni kéngeytimiz dep, Giléadtiki hamilidar ayallarning qorsaqlirini yériwetti» — ular Giléadta turuwatqan bashqilarnimu öltürgen, elwette. Biraq ularning bu ajayib rehimsizlikning meqsiti, ulargha qayturma zerbe bergüdek héch adem, hetta bowaqlarningmu qalmasliqi üçün idi. Babilning padishahi Néboqadnesar miladiyedin ilgiriki 582-yili Rabbah shehirini weyran qiliwetti.

—«Moabning üch gunahi, berheq töt gunahi üçün,
uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen,
Chünki u Édomning padishahining ustixanlirini
köydürüp hak qiliwetti.

² Hem Men Moab üstige ot ewetimen,
Ot Kériotning ordilirini yutuwalidu;
We Moab chuqan-sürenler bilen, qiya-chiyalar
bilen, kanay sadasi bilen ölidu.

³ We Men ularning hakimini arisidin üzüp tashlay-
men,
Uning emirlirini uning bilen bille öltürüwétimen,
— deydu Perwerdigar.

Yehuda heqqide

⁴ Perwerdigar mundaq deydu: —
«Yehudaning üch gunahi, berheq töt gunahi üçün,
uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen,
Chünki ular Perwerdigarning Tewrat-qanunini
kemsitti,
Uningdiki belgilimilerge emel qilmidi;
Ularning saxtiliqliri özlirini adashturup qoydi;
ularning ata-bowilirimu bulargha egiship mang-
ghanidi.□

⁵ Hem Men Yehuda üstige ot ewetimen,
Ot Yérusalémning ordilirini yutuwalidu.

Israel heqqide

⁶ Perwerdigar mundaq deydu: —

□ **2:4 «Ularning saxtiliqliri özlirini adashturup qoydi»** — «sax-
tiliqliri» kényki geplerge qarighanda, ularning yasighan butlirini
körsitudu.

Israilning üch gunahi, berheq töt gunahi üçün,
 uni jazasidin qayturmaymen,
 Chünki ular heqqaniylarni kümüşke sétiwetti,
 Yoqsul ademni bir jüp choruqqa sétiwetti;
⁷ Ular namratlarning béshidiki chang-topilirini
 bosh qoyuwetmeydu,
 Ajiz möminlerning nésiwisini qayriwalidu;
 Ata-bala ikkisi Méning muqeddes namimni bulghap, oxhash bir qizning yénigha teng baridu.□
⁸ Ular *qizlarni* hemme qurban'gahning yénigha élip
 bérif,
 Qerzge renige qoyghan kiyim-kéchekler üstide ular
 bilen yatidu;
 Ular öz ilahining öyide jerimane bilen alghan
 sharabni ichmekte.□
⁹ Biraq Men Amoriylarni ularning aldidin halak
 qilghanmen,
 Amoriylar kédir derixidek égiz, dub derixidek

□ **2:7 «Ata-bala ikkisi Méning muqeddes namimni bulghap, oxhash bir qizning yénigha teng baridu»** — bu ish pahishiwalıq bolupla qalmay, yene ularning butigha, yeni «Baal»gha birxil choqunush paaliyiti hésablinatti. □ **2:8 «Ular *qizlarni* hemme qurban'gahning yénigha élip bérif, qerzge renige qoyghan kiyim-kéchekler üstide ular bilen yatidu; ular öz ilahining öyide jerimane bilen alghan sharabni ichmekte»** — bu jümlide Amos ularning, bolupmu baylarning töt gunahini körsitudu: — (1) ularning (butlarga atap béghishlighan) köp qurbanliqliri bar idi; (2) ular Musa peyghemberge chüshürülgen muqeddes qanun'gha xilaplıq qılıp, özlirige qerzdar bolghan namratlardın kiyim-kécheklirini tartıwalidu («Mis.» 22:26, «Qan.» 24:12-17ni körüng); (3) ular butxanınlarnı sélip, butlarnı özlirining Xudasi dep étirap qılghan; (4) ular haram yolda xeqtin jerimane alidu — u gunahlar belkim 6-ayette éytılgan «üch gunahi, töt gunahi»ni éniq toluqlap körsitip bérishi mumkin.

küchlük bolghan bolsimu,
Men üstdin uning méwisini, astidin yiltizlirini ha-lak qildim.■

10 Hem Amoriylarning zéminini igilishinglar
üchün,
Silerni Misir zéminidin élip chiqip,
Qiriq yil chöl-bayawanda yéteklidim.□ ■

11 Silerning oghulliringlardin bezilirini peyghem-
ber bolushqa,
Yigitliringlardin bezilirini «Nazariy» bolushqa
turghuzdum.
Shundaq emesmu, i Israil baliliri? – deydu Perw-
erdiгар.□

12 Biraq siler Nazariylargha sharab ichküzdunglar,
Hem peyghemberlerge: «peyghemberlik
qilmanglar» – dep buyrudunglar.■

13 Mana, Men silerni basimen,
Xuddi liq önche bésilghan harwa yerni basqandek,
silerni bésip turimen;

14 Hem chapqurlarningmu qachar yoli yoqaydu,
Palwan öz kückini ishlitelmeydu,
Zeberdes batur öz jénini qutquzalmaydu.

15 Oqyani tutquchi tik turalmaydu;

■ **2:9** Chöl. 21:24; Qan. 2:31; Ye. 24:8   □ **2:10** «Silerni ... qiriq yil ... yéteklidim» — «Misirdin chiqish» we «Chöl-bayawandiki seper» boyiche ular chöl-bayawanda köp qétim Xudagha itaetsizlik, asiyliqmu qilghan. Xudaning shu künlerde ularni tashliwetmi-genliki uning méhri-shepqtige intayin zor ispat berdi we bérifu.

■ **2:10** Mis. 12:51   □ **2:11** «Nazariy» — bu ademler alahide yol bilen (jümlidin sharab ichmey, chachlirini chüshürmey) waqitliq yaki ömürwayet özini Xudagha atap béghishlighan. Shunga ularning yürüsh-turushliri xeqlerge baqiy dunyani eslitip turatti («Chöl.» 6-babni körüng). ■ **2:12** Am. 7:12, 13

Yeltapan qachalmaydu,
 Atqa min'güchi öz jénini qutquzalmaydu.
 16 Palwanlar arisidiki eng jigerlik baturmu shu
 künide yalingach qéchip kétidu, — deydu Perwerdi-
 gar.

3

Herbir ishning sewebi bardur

¹ Perwerdigar silerni eyiblep éytqan bu söz-kalamni
 anglanglar, i Israil baliliri,
 Yeni Men Misir zéminidin élip chiqarghan bu
 pütkül jemet: —
² «Yer yüzdikti barlıq jemetler arisidin peqet silerni
 tonup keldim;
 Shunga üstünglarga barlıq qebihlikliringlarning
jazasini chüshürimen».

Xitab hem muhakime

³ Ikki kishi bir niyette bolmisa, qandaqmu bille
 mangalisun?
⁴ Oljisi yoq shir ormanda hörkiremdu?

□ 3:2 «Yer yüzdikti barlıq jemetler arisidin peqet
 silerni tonup keldim; shunga üstünglarga barlıq
 qebihlikliringlarning jazasını chüshürimen» — démek, Xuda
 insanlarga ata qilghan alahide imtiyazlarning herbiri özige xas
 alahide jawabkarlıqını özi bilen bille élip kélédu.

Arslan héchnémini almighan bolsa uwisida huwlamdu?□

5 Tuzaqta yemchük bolmisa qush yerge yiqlamdu?

Alghudek nerse bolmisa, qismaq yerdin étilip chiqamdu?

6 Sheherde *agah* kaniyi chélinsa, xelq qorqmamdu?

Perwerdigar qilmighan bolsa, sheherge yamanlıq chüshemdu?■

7 Reb Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlerge awwal ashkarilimay turup,

U héch ish qilmaydu.□

8 Shir hörkirigen tursa, kim qorqmaydu?

Reb Perwerdigar söz qilghanda, kim *Uning*

□ **3:4 «Oljisi yoq shir ormanda hörkiremu? Arslan héchnémini almighan bolsa uwisida huwlamdu?»** — shirlar ikki ewalda hörkireydu. (1) nishan qilghan owni qorqitip qozuqtek qaturup qoyush üchün; (2) ow-oljini alghandin kéyin bashqa yirtquch haywanlarga: «Bu méningki, uningga chéqılma» dep agahlandürüsh üchün.

Bizningche mushu yerde belkim birinchi mumkinchilikni bildürudu (8-ayetni körüng). Héchbolmighanda Israilgha «axırqi deqiqe», yeni towa qilishqa eng axırqi purset keldi; towa qilmissanglar Perwerdigar shirdek silerni Öz owi qılıdu, dégenlik bolsa kérek. ■ **3:6** Yesh. 45:7; Yigh. 3:37, 38 □ **3:7**

«Reb Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlerge awwal ashkarilimay turup, U héch ish qilmaydu» — bu ayet Xudanıng qilghan barlıq ishliridiki intayın muhim bir prinsipni körsitudu. Bashqiche ipadilisek: — «Reb Perwerdigar qilmaqchi bolghan ishlirida, Öz qulliri bolghan peyghemberlerge aldi bilen besharet bermey qalmaydu».

bésharitini yetküzmey turalaydu?□

Xuda Israilni qorshaydighan düshmen bolup qaldi .... «U burulupla ularning düshmini boldi» {3:9-4:16}

⁹ Ashdodtiki qel'e-ordilarda,
Shundaqla Misirdiki qel'e-ordilarda élan qilip: –
«Samariye taghliri üstide yighilinglar,
Uning otturisidiki zor qiyqas-sürenlerni,
Uning ichidiki jebir-zulumlarni körüp békinqilar» –
denglar.□

¹⁰ – Ular heq ish qilishni bilmeydu – deydu Perw-erdigar,
– Ular ordilirigha zulum-zorawanlıq bilen tarti-

□ **3:8 «Shir hörkirigen tursa, kim qorqmaydu? Reb Perw-erdigar söz qilghanda, kim Uning bésharitini yetküzmey turalaydu?»** — bu jümlige qarighanda «shir» téxi owni tutmighan oxshaydu – Towa qilishqa azraqla waqit qaldi (4-ayetni qayta körüng). □ **3:9 «Ashdodtiki qel'e-ordilarda ... élan qilip: – «Samariye taghliri üstide yighilinglar, uning otturisidiki zor qiyqas-sürenlerni, uning ichidiki jebir-zulumlarni körüp békinqilar»** — bu söz belkim uni anglighan Samariyediki hökümdarlarga hem baylarga bek éghir kelgen bolushi mumkin. Xuda qandaqmu Ashdodtiki «butperes, kapir» Filistiyerni (hem Misirliqlarni) mushu hökümdarlarning Öz puqrallırigha qilghan jebir-zulumlirini körüşke, yurtning kötürgen dad-peryadlirini anglashqa teklip qilsun? «Qiyqas-sürenler» bolsa ikki bisliq söz – (1) yurtning dad-peryadlirini; (2) qorshiwalghan düshmenlerdin qorqush tüpeylidin kötürülgen qiyqas-sürenlerni bildürudu (11-ayetni körüng).

walghanlirini hem oljilarni jughlichuchilar! □

11 Shunga Perwerdigar mundaq deydu: —
«Mana bir yaw! U zéminni qorshiwaldi!
U mudapiengni élip tashlaydu,
Qel'e-ordiliring bulang-talang qilinidu.

12 Perwerdigar mundaq deydu: — Padichi shirning aghzidin qoyning ikki putini yaki quliqining bir parchisini qutquzup alghandek, Samariyide olturghan Israillarmu shundaq qutquzulidu,

— Sheherde peqet kariwatning bir burjiki, Diwandiki bir parche Demeshq libasila qalidu! □

13 — Anglanglar, Yaqupning jemetide guwahliq béringlar,

— deydu Reb Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, □

14 — Men Israilning asiyliqlirini öz beshigha chüshürgen künide,

Beyt-El shehirining qurban'gahlirinimu jazalaymen;

□ **3:10 «Ular ordilirigha zulum-zorawanliq bilen tartiwal-ghanlirini hem oljilarni jughlichuchilar!»** — bu belkim ikki bisliq söz bolup: — (1) hökumdarlar xeqlerni bozek qilish arqliq özlirige olja toplighan; (2) ular shundaq qilghanliqidin, bu buliwalghan haram oljisi axirida öz beshigha dushmanlarning zulumliri, bulangchiliqliri bolup chüshidu. □ **3:12 «Samariyide olturghan Israillarmu shundaq qutquzulidu, — sheherde peqet kariwatning bir burjiki, diwandiki bir parche Demeshq libasila qalidu!»** — mushu ayetning ikkinchi qismining terjimiliri herxil, biraq omumiy menisi bir-birige yéqin kéliidu. Samariyedikilerning ongda yétip eysh-ishretlik turmushida ishletken buyumliridin nahayiti az bir qismi qélip qalidu. □ **3:13 «Anglanglar, Yaqupning jemetide guwahliq béringlar,...»** — bu Xudanining héliqi téxiche «butperes, kapir» bolghan Ashdodtikilerge qilghan sözi.

Qurban'gahning burjekliridiki münggüzler késiwétilip yerge chüshürülüdu.□

15 Men «Qishliq Saray» we «Yazliq Saray»ni biraqla uruwétimen;

Pil chishi öylermu yoqilip kétidu,

Köpligen öyler tügishidu, — deydu Perwerdigar.□

4

Samariyediki ayallargha we pütkül ahalige bolghan agahlar

1 I Bashandiki inekler,

Samariye téghida turup, namratlarni xarlawatqan, miskinlerni éziwatqanlar,

Xojilirigha: «Sharabni élip kelinglar, biz ichimiz» deydighanlar,

Bu sözni anglanglar: —□

□ **3:14** «Beyt-El shehirining qurban'gahlinimu jazalaymen; qurban'gahning burjekliridiki münggüzler késiwétilip yerge chüshürülüdu» — besharettin 150 yıl ilgiri «Yeroboam I», Israil (shimaliy padishahliq)ning tunji padishahi Beyt-El shehiride bir kalisman butni yasap, uni «Perwerdigar Xudayimiz» dep atap, uning alidiga bir qurbanliq supisini (qurban'gah) yasigan. Amosning sözige qarighanda bu qurban'gahning yénigha xéli köp qurban'gahlar qoshup sélin'ghan. Qurban'gahning her töt burjikige bir münggüz béktilgen. □ **3:15** «Men «Qishliq Saray» we «Yazliq Saray»ni biraqla uruwétimen» — «qishliq saray», «yazliq saray» padishah dem alidighan jaylar bolsa kérek. «Köpligen öyler» — qarighanda köpligen ademler kembeghel bolup makansiz qalghan. Shu waqtarda, baylar köp öylerni salghan. □ **4:1**

«Bashandiki inekler» — bu «inekler» Samariyediki baylarning qiz-ayallirini körsitudi. Bashan bolsa sémiz, saglam kaliliri bilen dangqi chiqqan rayon.

2 Reb Perwerdigar Öz pak-muqeddeslik bilen qesem ichkenki,
Mana, béshinglarga shundaq künler chüshiduki,
U silerni ilmekler bilen,
Neslinglarni changgaklar bilen élip kétidu.□

3 Hem siler *ayallar* herbiringlar sépilning
shoraliridin qisilip ötüp,
Udul méngip tikiwétisiler;
We siler Harmon terepke chörüwétisiler, – deydu
Perwerdigar.□

4 Emdi Beyt-Elge kélinglar, asiyliq qilinglar!
Gilgaldimu asiyliqni köpeytinglar!
Etigende qurbanliqliringlarni,
Her üchinchi künü silerning «ondin bir» ülüsh
öshriliringlarni élip kélinglar, □ ■
5 «Teshekkür qurbanliqi»ni xémirturuch bilen bille
köydürünglar –
Siler «xalis qurbanliqlar»inglarni jakarlap maxtinip yürünglar;
Chünki bundaq qilishqa amraqsiler, i Israillar! –

□ **4:2** «*Mana, béshinglarga shundaq künler chüshiduki, U silerni ilmekler bilen, neslinglarni changgaklar bilen élip kétidu*» — Samariye xelqi axirida Asuriye padishahigha esirge chüshidu; Asuriye padishahining esirlerning kalpukliridin ilmekni ötküzüp ularni yétekleydighan rehimsiz aditi bar idi. □ **4:3** «*We siler Harmon terepke chörüwétisiler*» — «Harmon» bizge hazır namelum bir sheher. □ **4:4** «*Emdi Beyt-Elge kélinglar, asiyliq qilinglar! Gilgaldimu asiyliqni köpeytinglar!*» — Béyt-El we Gilgal (shundaqla shimaliy terepte «Dan» shehiri, jenubiy terepte Beer-Shéba shehiri) xelqler köp ziyaret qilidighan but tawapgahi idi. ■ **4:4** Hosh. 12:12

deydu Reb Perwerdigar. □ ■

6 «Men hemme sheherliringlarda «chishning pakizliqi»ni chüshürdüm,

Hemme yéringlarda silerni ash-nan'gha bolghan hajetmen qildim;

Biraq siler yenila yénimgha qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; □

7 Hosulgha üch ayla qalghan bolsimu, silerdin yamghurni tartiwélip bermidim;

Bir sheher üstige yamghur yaghdurдум,

Yene bir sheherge yaghdurmidim;

Bir parche yer üstige yamghur yaghdi;

Yene bir parche yer yamghursız qaghjirap qaldi;

8 Shuning bilen ikki, üch sheherning *puqrالiri* su tilep bashqa bir sheherge elengship bardi,

Lékin qanmidi;

Biraq siler yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar;

9 Men silerni judun hem hal apiti bilen urdum;

□ **4:5** ««**Teshekkür qurbanliqi»ni xémirturuch bille köydürünglar**» — qurbanliqlarni xémirturuch salghan nersiler bilen bille sunushqa qet'iy bolmaytti («Law.» 2:11). «Siler «xalis **qurbanliqlar**»inglarni jakarlap maxtinip yürüngler; chünki **bundaq qilishqa amraqsiler, i Israillar!**» — 4- hem 5-ayette éytılgan qurbanliqlar hemde her kishining kirimidin «ondin biri»ni her üch yilda Xudagha atap béghishlishi, eslide Musa peyghemberge chüshürülgen qanunda békitilgenidi. Biraq Israillar hazır bularni öz butlirigha atap béghishlawatidu. Esli xémirturuch sélip qilin'ghan ash hediyelerni qurbanliqlargha qoshup sunush men'i qilin'ghanidi. Bu sözlerge qarighanda ular mushu paaliyetlerde özlirini xéli «teqwadar» körsetmekchi bolup, «ixtiariy qurbanliq»larnı köp qilghan oxshaydu. ■ **4:5** Law. 2:1, 15; 7:13 □ **4:6** «Men **hemme sheherliringlarda «chishning pakizliqi»ni chüshürdüm**» — démek ularda yégüdek nerse yoq.

«Ghajilighuchi qurt»lar nurghunlighan béghinglar, üzümzarliringlar, enjür derexliringlar hem zeytün derexliringlarni yep ketti;

Biraq siler yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; □ ■

10 Men aranglargha Misirgha chüshürülgen apetlerdek apetni ewettim;

Yigitliringlarni qilich bilen öltürgüzdum,
Atliringlarni olja bolushqa qoyuwettim;

Men qarargahinglardin *jesetlerning* sésiqchiliqini purutuwettim,

Uni dimihinglorghimu kirgüzdum,

Biraq siler yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; □

11 Men aranglardin bezilerni Xuda Sodom we Gomorra sheherlirini örütwetkinidek örütwettim,

Shuning bilen siler ottin tartiwélin'ghan bir chuchula otundek bolup qaldinglar;

Biraq yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; □ ■

□ **4:9 «Men silerni judun hem hal apiti bilen urdum»** — «hal apiti» ziraetlerning bixil késili. ■ **4:9** Qan. 28:22; Yo. 1:4

□ **4:10 «Men aranglargha Misirgha chüshürülgen apetlerdek apetni ewettim»** — bashqa bixil terjimişi «Men (esli) Misirgha chüshürgen waba késilini ewettim» (démek, Musa peyghember dewride Misirgha chüshken wabalarni beshinglorghimu chüzürdü)

«atliringlarni olja bolushqa qoyuwettim» — bashqa bixil terjimişi «Ularnı (démek, yigitliringlarnı) siler buliwalghan atlar bilen bille öltürgüzdum». □ **4:11 «Men aranglardin bezilerni Xuda Sodom we Gomorra sheherlirini örütwetkinidek örütwettim»** —

«Men ... bezilerni Xuda ... örütwetkinidek örütwettim» — bu yerde söz qiliwatqan kim? Bizningche mushu besharetni Mesih Özi bergen bolsa kérek. ■ **4:11** Yar. 19:24

12 Shunga Men sanga shundaq qilishim kérek de-watimen, i Israil;
 Men buni sanga qilidighanliqim tüpeylidin,
 Xudaying bilen körüşhüshke teyyarlan, i Israil! □
13 Chünki mana, taghlarni Shekillendürgüchi,
 Shamalni Yaratuchi,
 Insan'gha özlirining oy-pikrining néme ikenlikini
 Ayan Qilghuchi,
 Tang seherni qaranghuluqqa Aylandurghuchi,
 Yer yüzidiki yuqiri jaylarning üstide dessep
 yürgüchi del Shudur,
 Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bol-
 ghan Xuda Uning namidur! □ ■

5

Üch tawapgah toghruluq

1 I Israil jemeti, bu sözni,

-
- **4:12** «Xudaying **bilen körüşhüshke teyyarlan!**» — gerche belkim waqt-peyti shunche kéchikkini bilen, Xuda yenila ular bilen körüşhüshke teyyar turidu, yenila (bu heqiqeten ademni heyran qalduridu) ulargha méhir-shepinqet körsitishke teyyar turidu, dégenlik bolsa kérek, dep qaraymiz (Tewratta adette: «Xuda bilen körüşhüsh» dégen menide). Biraq bezi alımlar bu jümlini Xudaning pat arida chüshürigidigan jazasını körsitudu, dep qaraydu.
  - **4:13** «**Insan'gha özlirining oy-pikrining néme ikenlikini ayan qilghuchi**» — ibraniy tilida «Insan'gha uning oy-pikrining néme ikenlikini...» déyildi. Shunga bashqa birxil terjimisi: «Insan'gha özinining (Xudaning) oy-pikrining néme ikenlikini...». Biraq biz «uning oy-pikri» dégenlik Xudaning oy-pikirlirini emes, belki ademlerningkini körsitudu, dep qaraymiz. «**Tang seherni qaranghuluqqa aylandurghuchi**» — yaki «Qaranghuluqni tang seher qilghuchi».
  - **4:13** Nah. 1:3

Yeni Men sen toghruluq oquydighan bir mersiyeni anglap qoy: —

² «Pak qiz Israil yiqlidi;

U qaytidin ornidin turmaydu;

U öz tupriqigha tashlan'ghan,

Uni turghuzup yöligüchi yoqtur».

³ Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

Israilning ming *leshker* chiqqan bir shehirining yüz *leshkirila* tirik qalidu;

Yüz leshker chiqqan bir shehirining Israil jemeti üçhün on *leshkirila* tirik qalidu;

⁴ Chünki Perwerdigar Israil jemetige mundaq deydu: —

Méni izdenglar, hayatqa érishiiler;

⁵ Beyt-Elni izdimenglar,

Gilgalghimu barmanglar,

Beer-Shébagha seper qilmanglar;

Chünki Gilgal esirge élinip sürgün qilinmay qalmaydu,

Beyt-El yoqqa chiqidu. □ ■

⁶ Perwerdigarni izdenglar, hayatqa érishiiler;

□ 5:5 «Beyt-Elni izdimenglar, Gilgalghimu barmanglar, Beer-Shébagha seper qilmanglar» — Beyt-El, Gilgal hem Beer-Shéba Israillar üçhün üch tawabgahqa aylan'ghanidi. Bu üch jaygha bérüp qurbanlıq qılısh qatarlıqlar «tawap qılısh» tek «sawablıq ish» dep qaralghan. Bu üch jay Ibrahim, Ishaq, Yaqup, Yeshua qatarlıq peyghemberlerning tarixi bilen zich munasiwetlik bolghan jaylardur. Tewratta, bundaq «tawab qılısh» ishlirining hemmisi xorapılıq dep qarılıdu. Amos bu yerde söz oyuni qılıdu, «Gilgal esirge chüşhidu» deydu. Bu ibraniy tilida «Gilgal galah-galah» dégen bilen ipadilinidu. «Beyt-El yoqqa chiqidu» dégenning «Beyt-El «yoq» (yoqqa barawer bolghan) bir butqa oxshap qalidu» dégen ichki menisi bar. ■ 5:5 Am. 4:4

Bolmisa U Yüsüp jemeti ichide ot kebi partlap, uni yep kétidu,
 Hem Beyt-Elde otni öchürgüdek adem tépilmaydu.
⁷ I adaletni emen'ge aylandurghuchi,
 Heqqaniyliqni yerge tashlighuchilar, □
⁸ Siler Orion yultuz türkümi we Qelb yultuz topini
 Yaratquchi,
 Ölüm kölenggisini tang nurigha Aylandurghuchi,
 Kündüzni qarangghuluq bilen kéchige
 Aylandurghuchi,
 Déngizdiki sularni chaqirip, ularni yer yüzige
 Quyghuchini izdenglar;
 Perwerdigar Uning namidur. ■
⁹ U baturlar üstige tuyuqsız halaketni partlitidu,
 Istihkam üstige halaket chüshüridu.
¹⁰ Shu *Israillar* sheher derwazisida tenbih
 bérídighanlargha öch,
 Durus sözleydighanlardin yirginidu. □
¹¹ Emdi siler namratlarni ézip,
 Ulardin bughday «hediye»lerni aldinglar!
 Oyulghan tashlardin öylerni saldinglar,
 Biraq ularda turmaysiler;
 Siler güzel üzümzarlarni berpa qilghansiler,
 Biraq ularning sharabini ichelmeysiler. □ ■

□ 5:7 «I adaletni emen'ge aylandurghuchi» — «emen» dégen achchiq bir ösümlük bolghachqa, mushu yerde ademlerge qayghu-hesretni épkelidighan adaletsizlikni bildürudu. ■ 5:8 Ayup 9:9; 38:31; Am. 9:6 □ 5:10 «Shu *Israillar* sheher derwazisida tenbih bérídighanlargha öch,...» — «sheher derwazisi» sheherdiki aqsaqallar olturidighan, erz-dewalarni anglaydighan, soraq qilidighan jay. □ 5:11 «Emdi siler namratlarni ézip,...» — ibraniy tilida «Emdi siler namratlarni dessep,...». Bashqa bixil terjimisi «Namratlardin éghir ijare heqqi élip,...». ■ 5:11 Zef. 1:13

12 Chünki silerning asiyliqliringlarning qanchilik köplükini,
 Silerning gunahinglarning qanchilik zor ikenlikini obdan bilimen;
 Ular heqqaniy ademni ézidu,
 Ular para yeysu,
 Sheher derwazisida miskinlerning heqqini qayriwalidu.
13 Shunga bundaq dewrde «pemlik adem» süküt qilidu;
 Chünki u rezil bir dewrdur.□

14 Hayat yashash üçün yamanliqni emes,
 méhribanliq-yaxshiliqni izdenglar;
 Shundaq bolghanda siler dégininglardek,
 Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar heqiqeten siler bilen bille bolidu.
15 Yamanliqtin nepretlininglar, méhribanliq-yaxshiliqni söyüngler,
 Sheher derwazisida adaletni ornitinglar;
 Shundaq qilghanda Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda belkim Yüsüpning qaldisigha shapaet körsiter.□ ■

-
- **5:13** ««pemlik adem» süküt qilidu» — mushu «pemlik adem» belkim «öz bixeterliki yaki menpeetini közlep yüridighan adem» dégen menide. Yuqiriqi 10-, 12-ayetni körüng. Buningha qarighanda, Amos peyghemberning «épi yoq» oxshaydu, chünki u op'ochuq halda rezil hökümdarlarga, baylargha tenbih bermekte.
  - **5:15** «...Xuda belkim Yüsüpning qaldisigha shapaet körsiter» — «Yüsüpning qaldisi» shimaliy padishahliq bolghan «Israil»din qaldurulghanlarni körsitudu. Yüsüptin törülgen Efraim we Manassehdin Israil ichidiki eng chong qebililer chiqqan. ■ **5:15** Zeb. 34:14-15; 97:10; Rim. 12:9

16 Shunga Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Reb mundaq deydu: — «Barliq keng reste-bazarlarda ah-zarlar anglinidu; Ular hemme kochilarda «Way... way!...» dep awazini kötüridu; Ular déhqanlarnimu matem tutushqa, Ah-zarlar kötürgüchi «ustilar»ni yighlashqa chaqiridu.

17 Hem barliq üzümzarlardimu ah-zarlar kötürlidi; Chünki Men Özüm aranglardin ötüp kétimen» — deydu Perwerdigar.□

Perwerdigarning küni

18 Perwerdigarning künige teqezzar bolghan silerge way!

Perwerdigarning küni silerge qandaq aqiwtelerni keltürer?

U yoruqluq emes, belki qarangghuluq élip kéliodu.□ ■

19 U küni birsi shirdin qéchip, éyiqqa uchrap, Andin öyige kirip, qoli bilen tamgha yören'gende, Yilan uni chaqqandek bir ish bolidu!

□ **5:17** «Men Özüm aranglardin ötüp kétimen» — «Mis.» 12:12de, Perwerdigarning Israilgha «Men Misirni kézip ötinen» dep Misirliqlargha ölüm jzasını yürgütgenlikige oxshash, U hazır **Öz xelqi** arisidin «ötüp kétip», Öz jzasını élip baridu. □ **5:18** «Perwerdigarning künige teqezzar bolghan silerge way!» — Amos dewridikiler Tewrattiki «Obadiya» hem «Yoél» peyghemberlerning yazmılıridin «Perwerdigarning küni»ni xata chüshinip, belkim «Xuda hemme «kapir ejnebiy» ellerni qattiq uridu, «Xudaning xelqi bolghan bizler» kötürlimiz» dégen irqchi, bimene köz-qarashta bolghanidi. Amos bu kün bolsa, gunahtin towa qilmaghan herbir ademge jaza élip kéliodu, deydu. ■ **5:18** Yer. 30:7; Yo. 2:2; Zef. 1:15

20 Perwerdigarning küni yoruqluq emes, belki qarangghuluqla élip kélidu emesmu?
Uningda peqet qarangghuluqla bolup, yoruqluq héch bolmaydighu?!

Bihude héyt-bayramlar

21 Héyliringlarga nepretlinimen, ulardin bizar boldum,

Ibadet sorunliringlarning puriqini purighum yoq.■

22 Chünki siler Manga «köydürme qurbanliq»lar hem «ash hediye»liringlarni sunup atisanglarmu, Men ularni qobul qilmaymen;

Silerning bordaq malliringlar bilen qilghan «in-aqliq qurbanliqliringlar»ha qarimaymen.

23 Mendin munajatliringlarning sadalirini épkeTINGlar,

Chiltarliringlarning küylirini anglimaymen;

24 Buning ornida adalet xuddi sharqiratmidek, Heqqaniyliq ebediy aqidighan éqimdek dolqunlisun!

25 Siler chöl-bayawandiki qiriq yilda qilghan qurbanliq-hediyilerni Manga élip keldinglarmu, i Israil jemeti?!

■ **5:21** Yesh. 1:11; Yer. 6:20 □ **5:25** «Siler chöl-bayawandiki qiriq yilda qilghan qurbanliq-hediyilerni manga élip keldinglarmu, i Israil jemeti?» — Musa peyghemberning ýétekchilikide chöl-bayawanda bolghan dewrde, Israillar chöl-bayawanda qurbanliqlarni qilip kelgen bolsimu, lékin bu ayettin shuni bileyleymizki, ular bu qurbanliqlarni **Xuda üchün** atighan emes («Manga élip keldinglarmu?»); bu ishlar peqetla bir «diniy paaliyet» yusunida élip bérilghan, xalas. ■ **5:25** Ros. 7:42

26 Berheq, siler «Sukkot» dégen padishahinglar, hem «Qiun» dégen butliringlarni, yeni «Yultuz ilahi»nglarni kötüüp mangdinglar! □

27 Emdi Men silerni esir qilip, Demeshqtin yiraqlargha sürgün qildurimen,
— deydu «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda» dégen nam bilen atalghan Perwerdigar.

6

Israilning hakim-hökümdarlariga way!

1 I Zionda xatirjem olturghanlar hem Samariye téghigha tayinip aman-ésen yashiganlar!

I ellerner kattisining erbabliri!

Israil jemeti silerni izdep kélidu —

— Silernen halınlargha way! ■

2 *Siler xelqqe:* — «Kalneh shehirige béríp körünglar; Shu yerdin «büyük Xamat» shehirige bérínglar, Andin Filistiylerning shehiri Gatqa chüshüp békinqilar;

Bular silernen ikki padishahliqinglardin ewzelmu?

□ **5:26 «Berheq, siler ... «Yultuz ilahi»nglarni kötüüp mangdinglar!»** — pütkül ayetning terjimiliri köp xil. Biraq asasiy menisi oxhash, Israil Musa peygamber dewridin tartip könglidiki butpereslikni héch tashlimighan. Ayette éytılghan butlar asasen Mésopotamiye, yeni Babil rayonidiki butlardur. Shunga Xudaning ulargha bérídighan jazasi (27-ayet) ularni Babilgha esir qildurup, shu yerge sürgün qildurushtin ibaret bolidu. ■ **6:1**

Mis. 19:5; Yer. 2:3

Ularning chégrisi silerningkidin kengmu?» — *dep maxtinip sözleysiler.* □

- ³ I yaman künni kéchiktürmekchi bolghanlar!
 Siler jebir-zulumning hökümranliqini ornitip, uni özünglarga yéqin qilmaqchi bolisiler, ■
⁴ Pil chishida neqishlen'gen kariwatlar üstide yatisiler,
 Diwanliringlar üstide kérilip yatisiler,
 Pada topidin paxlanlarni,
 Kala qotanliridin mozayni tallap yeysiler,
⁵ Chiltar ahangigha tengkesh qilip éytisiler,
 Dawuttek özünglarga sazlarni ijad qilisiler, ■
⁶ Sharabni chinilep-chinilep ichisiler,
 Özünglarga serxil maylıq etirlerni sürisiler,
 — Biraq könglünglar Yüsüp jemetining ziyan-zexmitti üchün héch azablanmaydu! ■
⁷ Shunga ular tunji esirge chüshkenler arisida esirge élinidu;

-
- **6:2 «bular silerning ikki padishahliqinglardin ewzemu?»**
 — «ikki padishahliq» — birinchisi shimaliy padishahliq — Israel, paytexti Samariye; ikkinchisi jenubiy padishahliq — Yehuda, paytexti Yérusalém. «Silér xelqqe:... maxtinip sözleysiler» dégen sözler eslidiki tékistte yoq. Bu ayette aydinglashturushqa tégishlik bir mesile bar: — ayettiki sözlerni Amos éytqanmu yaki Samariyediki emirler Samariyening bixeterlikli toghruluq maxtinip éytqanmu? Bizningche Samariyediki emirler éytqan bolushi kérek; chünki eger peyghember agahlandurush terizide sorighan bolsa, soalning eksiche sorighan bolatti, — Yeni «Bu sheherler silerning ikki padishahliqinglardin ajizmu?» dep sorighan bolatti. Shunga bu sözlerni qoshtuq. Bu üch sheherning hemmisi düshmenning huju-mığha duch kélip, andin ghulighan bolsa kérek — biraq hazirghiche bu ishlar toghruluq tarixiy xatiriler yoq. ■ **6:3** Ez. 12:27; Am. 5:18 ■ **6:5** Yesh. 5:12 ■ **6:6** Yesh. 5:11,12

Kérilip yatqanlarning eysh-ishriti axirlishidu. □ ■

8 Reb Perwerdigar Öz hayatı bilen qesem qilgħanki,

— deydu Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda,

— Men Yaqupning ghururidinizar boldum,

Uning orda-istihkamliridin nepretlinimen;

Men bu sheherni, shundaqla uningdiki hemmini dūshmen'ge tengla ötküzüp bérimesen;

9 We emelge ashuruliduki,

Bir öyde on adem bolup qalsa, bu oneylenmu öldi. □

10 Eger melum bir ölgüchining tughqini, yeni ölgüchining jesitini köydürüşke mes'ul kishi ustix-anlarni kötüüp öydin chiqiwtip, öy ichidiki yene birsidin:

— «Qéshingda yene birsi barmu?» dep sorisa, u «Yoq» deydu,

Andin *tughqini* yene: «Süküt! Perwerdigarning

□ **6:7** «Shunga ular tunji esirge chūškenler arisida esirge élinidu; kérilip yatqanlarning eysh-ishriti axirlishidu» — tarixiy melumatlardin qarighanda, Asuriye impériyesi melum bir yurtqa tajawuz qilghanda, awwal shu yurttiki mötiwerlerni esir qilip épkétish aditi bar idi. ■ **6:7** Yesh. 5:13 □ **6:9** «Bir öyde on adem bolup qalsa, bu oneylenmu öldi» — 5:3ni körüng.

namini tilgha élishimizgha bolmaydu!» — deydu. □

11 Sewebi, Perwerdigar buyruq chüshürudu,

We chong öyni pare-pare qiliwétidu,

Kichik öynimu chak-chékidin yérip chéqiwétidu. □

12 Atlar tash üstide chapalamdu?

Ademler ashu yerni kalilar bilen aghduralamdu?

Biraq siler adaletni öt süyige,

Heqqaniylinqning méwisini emen'ge aylan-durghansiler — □ ■

13 — Yoq bir nersidin shadlinip ketkensiler,

□ **6:10** «melum bir ölgüchining tughqini...» — ibraniy tilida «melum bir ölgüchining taghisi....». «... Jesitini köydürüşke mes’ul kishi ustixanlarni kötürup öydin chiqiwétip, öy ichidiki yene birsidin: — «qéshingda yene birsi barmu?» dep sorisa, u «yoq» deydu, andin tughqini yene: «süküt! Perwerdigarning namini tilgha élishimizgha bolmaydu!» — deydu» — Yehudiy xelqi adette jesetlerni kömidu, «jesetni köydürüş»ni öch köridu. «Jesitini küydürüş» dégen ish ularning bésigha nahayiti éghir apet chüshidighanlıqını körsitudu; shuning bilen ularning jesetlerni köműshke qet’iy waqtı chiqmaydu, démekchi. Shunga bu besharet Samariyening nahayiti jiddi, bécharé ewalgha chüshidighanlıqını körsitudu. Uning üstige, jeset öyde uzun’ghiche turghan — hazır peqet «ustixanlar»la qalghan. Hayat qalghan kishiler shundaq qorqiduki, ular Perwerdigarning namini éytishqimu pétinalmaydigan bolup qalidu. Qiziq bir ish shuki, uzundin tartip, bolupmu Yérusalémning Eysa Mesihning ölümidin kényinki weyran qilinishidin keyin, Yehudiyalar «Yahweh» (Perwerdigar) dégen isimni ishlitishke pétinalmaydu. □ **6:11**

«Perwerdigar... chong öyni pare-pare qiliwétidu, kichik öynimu chak-chékidin yérip chéqiwétidu» — hakim-hökümدارларнинг, emeldarlarning gunahliri haman bashqilarni öz gunahliriga chétildurup qoyidu; shu wejidin «kichik öyler»mu jazagha uchrap kétidu. □ **6:12** «...adaletni öt süyige, heqqaniylinqni emen'ge aylan-durghansiler» — mushu ibarining menisi 5-bab, 7-ayetning menisige oxshashtur. ■ **6:12** Am. 5:7

«Öz kükchimizge tayinip qudretke ige bolghanmiz» — dégensiler. □ 14 Chünki mana, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — Men siler bilen qarshilishidighan bir elni turghuzimen; Ular Xamat shehirining dawinidin Arabah éqimighiche silerni xarlaydu. □

7

Amosning dualiri – Xudaning qarari

¹ Reb Perwerdigar manga körsettiki — Kéyinki ot-chöp bash tartqan waqtida, mana U chéketkilerni yasidi (bu padishah özige ot-chöp orghandin kéyinki, ikkinchi qétimliq ot-chöp ösken waqit idi) □ 2 hem shundaq boldiki, chéketkiler zémindiki ot-chöpni qaldurmay yewetkendin kéyin, men: — «I Reb Perwerdigar, ötünüp qalay, kechürgeysen! Yaqup qandaqmu chidiyalaydu? Ü kichik tursa!» — dédim.

□ 6:13 «Yoq **bir nerse**» — bizningche, shübhisiżki, ularning butlirini körsitudu. Pütkül ayetning bashqa birxil terjimisi: ««Lo-debar shehirini élip shadlan'ghaniduq, Karnaim shehirinimu öz kükchimizge tayinip alduqqu?» — dégensiler». □ 6:14 «Men siler bilen qarshilishidighan bir elni turghuzimen» — «bir el» Asuriye impériyesini körsitudu. □ 7:1 «Reb Perwerdigar manga körsettiki — kéyinki **ot-chöp bash tartqan waqtida, mana u chéketkilerni yasidi...**» — bu ishni (shundaqla -4-, 7- we 8:1-ayet-tiki ishlarnimu) Amos béssharetlik ghayibane körünüşte körgen bolsa kérek. Chünki 3-, 6-ayette Perwerdigar «bundaq ishtin» yanidu.

³ Perwerdigar emdi undaq qilishtin yandi: «Emdi undaq bolmaydu» – dédi Perwerdigar.

⁴ Reb Perwerdigar manga körsetti –

Mana, Reb Perwerdigar *xelqi* bilen küresh qilishqa otni chaqirdi;

Ot hetta chongqur déngiznimu qurutti,

Miras bolghan zéminnimu yep ketti;

⁵ Emdi men: –

«I Reb Perwerdigar, ötünüp qalay, toxtighaysen!
Yaqup qandaqmu chidiyalaydu? U kichik tursal!»
– dédim.

⁶ Perwerdigar shundaq qilishtin yandi: «Emdi undaq bolmaydu» – dédi Reb Perwerdigar.

⁷ Emdi U manga *mundaq bir ishni* körsetti –

We mana, Reb tik ölchigüch yip bilen qopurulghan tam tüwide,

Qolida tik ölchigüch yipni tutqiniche turatti; ⁸ we Perwerdigar mendin: –

«Amos, némini kördung?» dep soridi.

Men: «Tik ölchigüch yipni» – dédim.

Reb: «Men yene Öz xelqim Israil otturisigha tik ölchigüch yipni tikleymen; Men yene ularni jazalimay ötüp ketmeymen;

⁹ Hem Ishaqning «yuqiri jayliri» halak bolidu,

Israilning tawapgahliri weyran qilinidu;

Yeroboam jemetige qilich bilen hujum qilishqa

ornumdin turimen» — dédi. □

Amosning butpereslernening tawapgahi bolup qalghan Beyt-Elning kahini, yeni «shimaliy padishahliq» Israilning «bash kahini» Amaziya bilen bolghan kürishi

¹⁰ Shuning bilen Beyt-Eldiki kahin Amaziya Israil padishahsi Yeroboamgha xewer yollap: —

«Amos Israil jemeti arisida turupmu silige suyiqest qildi; zémin uning qilghan barliq geplirini kötürelmeydu. ¹¹ Chünki Amos: — «Yeroboam qilichta ölidu, Israil esirge élinip öz zéminidin sürgün bolmay qalmaydu!» — deydu» — dédi. □

¹² Andin Amaziya Amosqa: — Hey aldin körgüchi! Bes, yoqal, Yehuda zéminigha qach, ashu yerde besharet béríp, shu yerde nan tépip ye! ¹³ Biraq Beyt-Elde yene besharet berme; chünki u padishahning tawapgahi, shahliq öydur, — dédi. □

¹⁴ Amos Amaziyahga jawab béríp mundaq dédi: — «Men esli peyghember emes idim, yaki peyghemberning oghlimu emesmen; belki men

---

□ **7:9 «Ishaqning «yuqiri jayliri» halak bolidu»** — «yuqiri jaylar» tagħiż choqqiliri qatarliq jaylarda Xudagħa qurbanliq qilish eslidi Musa peyghemberge chūshürülgen qanunda men'i qilin'ghanidi. Shundaqtimu, Israil hem Yehudadikiler xéli burunla tagħiż choqqiliri üstide Perwerdigargħa qurbanliq qilip ibadet qilishqa bashlightanidi. Kéyin ular mushu «yuqiri jaylar»da butqa choquñushqa bashlidi. □ **7:11 «Chünki Amos: — «Yeroboam qilichta ölidu, Israil esirge élinip öz zéminidin sürgün bolmay qalmaydu!» — deydu»** — emeliyyette Amos: — «Perwerdigar Yeroboamning **jemetige** qilich bilen hujum qilidu» — dégenidi (9-ayet). □ **7:13 «Beyt-Elde yene besharet berme; chünki u padishahning tawapgahi»** — «padishahning tawapgahi» ibraniy tilida «padishahning «muqeddes jay»i» déyilidu.

bir charwichi, shundaqla éren derexlirining méwisini tergüchi idim. ¹⁵ Biraq pada béqiwatqan chéghimda Perwerdigar méri Öz ilkige aldi we manga: «Barghin, xelqim Israilgha besharet ber» — dédi. ¹⁶ Emdi, i Amaziya, Perwerdigarning sözige qulaq sal! Sen manga: «Israilni eyibleydighan besharetlerni berme, Ishaq jemetini eyibleydighan sözlerni éytma», déding.■ ¹⁷ Shunga Perwerdigar mundaq deydu: —

«Séning ayaling sheherde pahishe bolidu, oghul-qizliring qilich bilen qirilidu we zémining ölclesh tanisi tartilishi bilen parchilinidu; sen napak bir zéminda olisen; we Israil esirge élinip öz zéminidin sürgün bolmay qalmaydu»».

8

Kélidighan jazalar

¹ Reb Perwerdigar manga mundaq bir ishni körsetti; mana, bir séwet yazlıq méwe.□ ² Andin U mendin: Amos, némini kördung? — dep soridi.

Men: «Bir séwet yazlıq méwini» — dédim. Perwerdigar manga: Emdi xelqim Israilgha zawal yetti; Men yene ularni jazalimay ötüp ketmeymen, — dédi.□

■ **7:16** Ez. 21:7 □ **8:1** «Reb Perwerdigar manga mundaq bir ishni körsetti; mana, bir séwet yazlıq méwe» — bu ishni (hem 7-bab, 4-, 7-ayettiki ishlarnimu) Amos besharetlik ghayibane körünüşte körgen bolushi mumkin. □ **8:2** «Men: «bir séwet yazlıq méwini» — dédim. Perwerdigar manga: Emdi xelqim Israilgha zawal yetti... — dédi» — ibraniy tilida «yazlıq méwe» bilen «zawal» dégen sözler bir-birige oxshap kétidu.

3 — Shu küni ordidiki qizlarning naxshiliri qiyachiyalargha aylinidu, — deydu Reb Perwerdigar; — Jesetler köp bolidu; ular jay-jaylarda sirtqa tashlinidu. Süküt! □

4 Buni anganglar, hey miskinlerni ezgüchiler, Zémindiki ajiz möminlerni yoqatmaqchi bolghanlar — □

5 «Ashlıqımızni satmaqchi iduq, yéngi ay qachanmu axirlıshar,

Bughday yaymisini achattuq, shabat küni qachan tüger?» — deydighanlar,

— Shundaqla «efah»ni kichik qilip, «shekel»ni chong élip,

Aldamchiliq üçün tarazini yalghan qilghanlar!

□ ■

6 — Namratlarni kümüşke,

Miskin ademni bir jüp choruqqqa sétiwalmaqchi bolghanlar,

□ **8:3** «Jesetler köp bolidu; ular jay-jaylarda sirtqa tashlinidu. Süküt!» — démek, shu chaghda matem tutqanda, awaz chiqirishqa bolmaydu. □ **8:4** «Hey miskinlerni ezgüchiler...» — bashqa bixil terjimisi «Hey, miskinlerni yutuwalghuchilar...».

□ **8:5** «Ashlıqımızni satmaqchi iduq, yéngi ay qachanmu axirlıshar, bughday yaymisini achattuq, shabat küni qachan tüger?» — «yéngi ay» künide hem «shabat küni» (shenbe kün)de Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche dem élish kerek idi. Emdi bu kishiler achközlükten dem élishqimu narazi idi. Shundaq bolupla qalmay, ular bughdayni ölcheydighan kürini kichik, tenggilerni jinglaydighan taraza téshini chong qilip xeqlerni aldaydu (kéyinki izahatni körüng). ««efah»ni kichik qilip, «shekel»ni chong élip...» — «efah» hejim birliki, «shekel» pulning yaki éghirliqning birliki idi. Bir «efah» (yaki «küre») 40 litrche, bir «shekel» («misqal») 14 gram kéléodu. Bu toluq ayet sodigerlarning addiy puqralarni ölchem birlikliridin paydilinip, qaqtati-soqtı qiliwatqanlıqını körsitudu. ■ **8:5** Hosh. 12:8

Bughdayni süpüründisi bilen qoshup satmaqchi bolghanlar!■

7 Perwerdigar Yaqupning ghururi bilen shundaq qesem qildiki,

— Berheq, Men hergiz ularning qilghanliridin héchbirini untumaymen!□

8 Zémin bu ishlardin tewrinip ketmemdu?

We uningda turuwatqanlarning hemmisi matem tutmamdu?

U Nil deryasidek örlep kétidu,

U Misir deryasidek örkeshlep, andin chöküp kétidu.□

9 Shu küni shundaq emelge ashuruliduki, — deydu Reb Perwerdigar,

— Quyashni chüshte patquzimen,

Zéminni shu ochuq künde qaranghulashturimen.

10 Héytiringlarni musibetke,

■ **8:6** Am. 2:6 □ **8:7** «Perwerdigar Yaqupning ghururi bilen shundaq qesem qildiki,...» — bezi alimlar: ««Yaqupning ghururi bilen» dégenni «Yaqupning pexri bilen», démek «Yaqupning pexri bolghan Xuda bilen» dep chüshinidu. Biraq 6-bab, 8-ayet boyiche Xuda «Yaqupning ghururi» yaki «Yaqupning pexri»ge öch idi. Adette qesem ichishte qesem qilghuchilar nahayiti muqim, özgermes bir nerse bilen qesem ichidu; Xudaning «Yaqupning ghururi bilen» qesem ichishi bolsa intayin kinayilik gep, «Yaqupning ghururi»ning héch özgermes, nahayiti jahil ikenlikini puritidu. □ **8:8** «Zémin bu ishlardin tewrinip ketmemdu? We uningda turuwatqanlarning hemmisi matem tutmamdu? U Nil deryasidek örlep kétidu, u Misir deryasidek örkeshlep, andin chöküp kétidu» — mushu ayette Amos yer tewresh toghruluq besharet bérifu (1:1ni körün). Nil deryasi her yili tuyuqsız örlep kétip, bir mezgil kelkün kélip, zéminni bésip kétidu. Qanaan (Pelestin) zémiminu emdi Nil deryasiga oxshash «örlep kétidu» (yer tewresh bilen égiz-pes bolidu).

Hemme naxshiliringlarni ah-zarlargha
aylanduriwétimen;
Hemme ademning chatriqi üstini böz rext bilen
orighuzimen,
Herbir ademning bészida taqirliq peyda qilimen;
Bu matemni yekke-yégane bir oghulning matimidek,
Héytning axirini derd-elemlik bir kün
qiliwétimen.□

Sürgün bolup, Xudanıng sözidin ayrılish

11 Mana, shundaq künler kéliduki, — deydu Reb Perwerdigar,

Zémin'gha qehetchilikni ewetimen, —

— Nan'gha bolghan qehetchilik emes, yaki sugha bolghan changqashmu emes, belki Perwerdigar ning söz-kalamini anglashqa bolghan qehetchilikni ewetimen.

12 Shuning bilen ular déngizdin déngizgha, shimaldin sherqqe kézip mangidu,

Ular Perwerdigarning söz-kalamini izdep uyan-

□ **8:10** «**Hemme ademning chatriqi üstini böz rext bilen orighuzimen**» — «böz rext»ke oruniwélish, chachlarni chüshüriwétish qattiq matemni yaki towa qilishni bildüridu. «**Bu matemni yekke-yégane bir oghulning matimidek... qiliwétimen**» — bészarette ölgen «yekke-yégane oghul» zadi kimdu? Mezkur soal Israil üçhün dewrdin-dewrge bashni qaturidighan mesile.

buyan yürüp, uni tapalmaydu. □

13 Shu künü güzel qızlar hem yigitlermu ussu-zluqtin halidin kétidu;

14 Hem Samariyening gunahining *nami* bilen qesem ichkenler,

Yeni «llahingning tirikliki bilen, i Dan», yaki «Beer-Shébadiki *ilahiy* tirik yol bilen!» dep qesem ichkenler bolsa –

Ular yiqlidu, ornidin hergiz qaytidin turalmaydu. □ ■

9

Saxtipezlik üstige qilin'ghan jeng

- **8:12** «kézip mangidu» — yaki «sersan bolup mangidu» yaki «elengship mangidu». «Shuning bilen ular déngizdin déngizgha, shimaldin sherqqe kézip mangidu, ular Perwerdigarning söz-kalamini ... tapalmaydu» — birinchidin, «déngizdin déngizgha» dégenlik belkim ««ottura déngiz»din «ölük déngiz»gha», yeni «gherbtin sherqqe» dep bildürudu. Tékistte «jenubqa» tilgha élinmaydu. Belkim bu Israildikilerning hakawurluqını körsitudu – ular Yehudadin, yaki Yehudadin kelgen peyghemberdin (mesilen, Amostin) heqiqetni izdimeydu. Toluq besharet belkim Yehudiylarning kényki dewrlerdiki, bolupmu hazırlıq omumiy ehwalini körsetken bolsa kérek – ular Injilni, yeni «xush xewer»ni qobul qilmighachqa, özliri tartqan azab-oqubetlirige héch chüshenche tapalmaydu.
- **8:14** «Samariyening gunahining *nami* bilen qesem ichkenler» — «Samariyening gunahi» ularning butliridin biri bolsa kérek. «Beer-shébadiki *ilahiy* tirik yol bilen!» – ibraniy tilida «Beer-Shébadiki yolning tirikliki bilen» déyilidu. «Danning ilahi» hem «Beer-Shébadiki ilahiy tirik yol» – shu ikki yerning butlirini körsitudu. «Yol» ibraniy tilida «derek» dégen söz bilen ipadilinidu. Uyghur tilidiki «teriqe» we «teriqet» dégen sözler erek tili arqılıq mushu sözdin kelgen. ■ **8:14** Am. 5:5

1 Men Rebning qurban'gahning yénida turghinini kördum; U mundaq dédi: —
 — Tüwrüklerning bashlirini urunglar, bosughilar silkin'giche urunglar,
 Ularni *ibadetxanidikilerning* bashlirigha chüshürüp, pare-pare qilinglar!
 Men shu *butpereslerdin* eng axirda qalghanlirim-imu qilich bilen öltürimen;
 Ulardin qachay dégenler qachalmaydu,
 Ulardin qutulay dégenler qutulup chiqalmaydu.□
2 Ular tehtisara ichige téship kirse, qolum ashu yerdin ularni tartip chiqiridi;
 Ular asman'gha yamiship chiqsa, Men shu yerdin ularni tartip chüshürimen;□ ■
3 Ular Karmel choqqisigha möküwalsimu, Men ularni izdep shu yerdin alimen;
 Ular déngiz tégide nezirimdin yoshurunuwalghan bolsimu,
 Men yilanni buyruymen, u ularni chaqidu;□
4 Düşhmenlirige esirge chüshken bolsimu,

□ **9:1** «Men Rebning qurban'gahning yénida turghinini kördum; U mundaq dédi: — Tüwrüklerning bashlirini urunglar, bosughilar silkin'giche urunglar, ularni *ibadetxanidikilerning* bashlirigha chüshürüp, pare-pare qilinglar!» — bu ishlar, şübhesisizki, Beyt-Eldiki (butpereslik soruni qilin'ghan, biraq «Perwerdigarning nami» bilen atalghan) ibadetxanida bolidu. Mushu buyruq kimge bérilgenlikí éniq déyilmidi; belkim perishtilerge bérilgen bolushi mumkin. Ibadetxanining buzulushi belkim yer tewresh bilen munasiwetlik (5-ayetni körüng). □ **9:2** «tehtisara» — ölgelerner rohliri baridighan jay. ■ **9:2** Zeb. 139:8-12 □ **9:3** «Ular déngiz tégide nezirimdin yoshurunuwalghan bolsimu, Men yilanni buyruymen, u ularni chaqidu» — «Yesh.» 27:1ni körüng.

Men shu yerde qilichni buyruymen, u ularni öltüridu;

Men yaxshiliqni emes, belki yamanliqni yetküzüşh üçün közlirimni ulargha tikimen. ■

⁵ Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar,

Zémin'gha tegküchi bolsa del Uning Özidur;

U tégishi bilenla, zémin érip kétidu, uningda turuwatqanlarning hemmisi matem tutidu;

Zémin Nil deryasidek örlep kétidu —

Misirning deryasidek örkeslep, andin chöküp kétidu. □

⁶ Rawaqlirini ershlerge sélip, asman gümbizini yer yüzige békiküchi Shudur;

Déngizdiki sularni chaqirip, ularni yer yüzige quyghuchi Udur;

Perwerdigar Uning namidur. ■

⁷ Siler Manga nisbeten Éfiopiye balilirigha oxshash emesmu, i Israil baliliri?

Men Israilni Misirdin élip chiqarghan emesmu?

Filistyylerni Krét arilidin, Suriyeliklerni Kir she-

■ 9:4 Yer. 44:11 □ 9:5 «U tégishi bilenla, zémin érip kétidu, uningda turuwatqanlarning hemmisi matem tutidu; zémin Nil deryasidek örlep kétidu...» — mushu ayette yer tewresh toghruluq yene bir besharet bérilidu. ■ 9:6 Zeb. 104:3, 13; Am. 5:8

hiridin chiqarghan emesmu? □

⁸ Qaranglar, Reb Perwerdigarning közi «gunahkar padishahliq» üstige chüshti — Men yer yüzidin uni yoqitimen; Lékin Men Yaqup jemetini toluq yoqitiwetmeymen, — deydu Perwerdigar.

⁹ Chünki qaranglar, Men buyruq chüshürimen, Shuning bilen xuddi birsi danni ghelwirde tasqighandek, Israil jemetini eller arisida tasqaymen, Biraq ulardin eng kichikimu yerge chüshüp ketmeydu. □ ¹⁰ Halbuki, xelqimning barliq gunahkarliri, yeni: «Külpet bizge hergiz yéqinlashmaydu, beshimizgha chüshmeydu» déguchiiler qilich télide ölidu.

□ 9:7 «Siler Manga nisbeten Éfiopiye balilirigha oxshash emesmu, i Israil baliliri? Men Israilni Misirdin élip chiqarghan emesmu? Filistiyerni Krét arilidin, Suriyelikerni Kir shehiridin chiqarghan emesmu?» — «Krét arili» — ibraniy tilida «Kaftor». Toluq ayetning menisi: — Israillar «Xuda bizni Misirdin alahide chiqarghan» dégen oyda bolup, «Némini qilishimizdin qet'iynezer, biz yenila Xudaning alahide xelqi bolimiz, héchnéme bizge tegmeydu» dégen xata oygha kélip qalghan bolsa kérek. Xuda mushu yerde, bashqa ellerni («kapir» ellerni) bashqa yerlerdin (jümlidin Misirdin yiraq jaylardin), élip chiqardim, deydu. Shunga, melum bir el bir yerdin bashqa bir yerge ýötkilip chiqqan bolsimu, bu ish ularning qaltisligini ispatlimaydu. Elning yurtlirini békítküchi bolsa peget Xuda Özidur. □ 9:9 «Shuning bilen xuddi birsi danni ghelwirde tasqighandek, Israil jemetini eller arisida tasqaymen, biraq ulardin eng kichikimu yerge chüshüp ketmeydu» — bughday danliri ghelwirdin ötüp kétidu, tashlar qalidu. Bu ayetning menisi, shübhisizki, Xuda qimmiti bar bolghan barliq bughday danlirini (heqiqiy étiqadchilarni) yighip saqlaydu (10-ayetni körüng). Szülük qalghanliri (tashlar) tashliwétildi.

*Ademni heyranuhes qilidighan wede – axirqi
zamanlar*

11 Shu künü Men Dawutning yiqilghan kepisini yéngibashtin tikleymen,

Uning yériqlirini étimen;

Uni xarabiliktin ongshap,

Eyni zamandiki pétidek qurimen. □ ■

12 Shuning bilen ular Édomning qaldisigha hemde namim bilen atalghan barlıq ellerge igidarchiliq qildiu, – deydu buni béjürgüchi Perwerdigar.

13 Mana shundaq künler kéliduki, – deydu Perwerdigar,

– Yer heydigüchi hosul yighthuchigha yétishiwalidu,

Üzümlerni cheyiligüchi uruq chachquchigha yétishiwalidu;

Taghlar yéngi sharabni témitip,

□ **9:11 «Dawutning yiqilip chüshken kepisini yéngibashtin tikleymen»** — bu besharet: (1) Dawut peyghemberdin bolghan padishahliq nahayiti ajiz bolup andin tükishidighanliqini (yiqilidighanliqini) körsitudu (Amos peyghemberdin 150 yıl kéyin shundaq bolghan); (2) axirqi zamanlarda Xudanıng Dawutning bir ewladını élip textke olтургузуп, Israilni qaytidin bir padishahliq qilidighanliqini körsitudu. Bu padishahliq barlıq qalghan ellerni bashquridu (12-ayette körsitilidu). Bu ellernerin hemmisi Xudagha ibadet qildiu, uning nami bilen atilidu (12-ayet). «Qoshumche söz»imiznimu körüng. ■ **9:11** Ros. 15:16

Barlıq döng-égzilikler érip kétidu. □ ■

14 We xelqim Israilni asarettin qutuldurup, azadlıqqa érishtürimen;

Ular xarab sheherlerni qayta qurup, ularda makanlishidu;

Ular üzümzarlarni tikip, ularning sharabini ichidu;

Ular baghlarni berpa qilip, méwisini yeydu. □

15 Men ularni öz zémini üstige tikimen,

Ular Men ulargha ata qilghan zémindin hergiz qaytidin yuluwétilmaydu – deydu Perwerdigar séning Xudaying. ■

□ **9:13 «Üzümlerni cheyligüchi uruq chachquchigha yétishiwalidu»** — «üzümlerni cheyligüchi» üzüm sharabi chiqirish üçün üzümlerni kölchekke qoyup dösseydigan ademler. «yer heydigüchi hosul yighquchigha yétishiwalidu, üzümlerni cheyligüchi uruq chachquchigha yétishiwalidu» — démek, hosulni yighip bolushqa köp waqt kétidu. Hosul élish adette Mart, Aprél aylırıda bashlinidu. Yer heydesh adette Öktebr, Noyabrda bolidu. Biraq hosulni yéghiwélish yer heydesh bashlan'ghan waqıtqiche téxi tügimeydu; üzüm cheylesh waqtı adette Sintebr éyida bolidu. Lékin axırkı zamanda üzüm cheylesh uruq chéchish waqtighiche, yeni Noyabr, Dékabr aylırighiche dawamlışidu. «**Barlıq döng-égzilikler érip kétidu**» — bu ibare belkim süt we sharab shunche mol bolidu, méwe shirniliri éqip turidu, tagħlar we döngler «érip kétiwaqtqan»dek körünidu, dégen menide. Bu ayet «Yo.» 3:18-ayettin neqil keltürülgen. ■ **9:13 Yo. 3:18** □ **9:14 «We xelqim Israilni asarettin qutuldurup, azadlıqqa érishtürimen; ular xarab sheherlerni qayta qurup,... ular baghlarni berpa qilip, méwisini yeydu»** — bu ulugh wede 4:9, 5:11, 5:27, 8:2-ayetlerde xatirilen'gen jazalarni yüzdeyüz özgertidu. Axır béríp Xuda Öz xelqini gunahtin qutquzup, paklanduridu we shuning bilen U ular arisida pütünley ulughlinidu. ■ **9:15 Yer. 32:41**

**Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script**

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5